

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlvn. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Cap. XII. De sacelli sacrario.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

*Alia legationes
ad Paulum V.
Pontif. Max.*

Hic possent addi Sultani Saguar, vulgo Prete Gianni, Aethiopiae Regis legationes; Iaponensium Christianorum, Armeniae Patriarchae Don Melchisedechi; atque adeo aliorum; sed quia ad viuum depictae in Regia Quirinalis Aula Apostolici Palatii cernuntur, celeberrimo Sacello coniuncta, per Paulum Quintum Pontificem Maximum à fundamentis magnifice constructo, opere tectorio, auro, atque magni precij lapidibus exornato, praetermittere decreuimus; solum pauca ad Aulam, & Sacellum spectantia attingentes. Igitur per amplo, atque nobili atrio excepti, insignem scalam ascendimus in duas partes distinctam, & quidem vna ad Septentrionem, altera ad Orientem ducit, nimirum ad Regiae Aulae portas, in quarum medio Pauli Quinti insignia se offerunt, his verbis in marmore exculptis.

PAVLVS QVINTVS PONT. MAX.
SACELLVM PONTIFICIVM
EXTRVXIT.

PALATIVM AVXIT, ET IN
MELIOREM FORMAM
REDEGIT.
ANNO DOMINI M. DCXV.
PONT. SVI XI.

Huius Aulae pauimentum ex varijs coloris marmoribus mirifice compactum existit, cui laquearia ex auro ornata cum Pontificis insignibus correspondent. Sub laquearibus pernobilis zona renidet pluribus historijs expressis; sed praesertim octo legationibus ad Paulum Quintum è remotissimis gentibus missis, velut antea indicauimus. In externa Sacelli facie binæ insignes portæ ex varijs marmoribus adsunt. Quarum vna perpetuo clausa, altera ad ipsum deducit. Supra Zophorum in lydio lapide, hæc aurea verba legimus.

PAVLVS QVINTVS PONT. MAX.
ANN. SAL. M. DCXVI.
PONT. SVI XII.

Supra coronam Christus cernitur Apostolis pedes lauans ex cælato marmore, insigni arte exculptis. Fastigio bini Angeli insident, quibus Pontificis insignia nituntur. Sacelli interna, etiã portâ habent diuersis marmoribus ornata, ad visum pulcherrimâ Apici corona succedit auro illustris, vndiq; Sacellum circundans, cui ex tectorio quadratû inhæret talia in marmore impressa gestans.

PAVLVS QVINTVS PONTIFEX
MAXIMVS
SACELLVM IN HONOREM
ASSVMPTIONIS

A BEATÆ MARIE VIRGINIS
DICAVIT.
ANNO DOMINI M. DCXVI.
PONT. SVI XII.

Super quadratum Pauli Quinti Pontificis Maximi insignia videmus Angelorum in medio, marmoribus formata. Sacellum vnicam nauim continet ad 180. palmorum longitudinem, sexaginta verò ad latitudinem. Super coronam septem fenestras Orientem; totidem Occidentem respiciunt, mira arte disposita, varijsque historijs ex cælato tectorio condita. E spatio inter fenestras comprehenso Parastadè se attollunt fornicè componentes, quem inaurata tectoria egregiè digesta, diuersis figuris exornant. mediû Pauli Quinti insignia complent. Pauimentum distincti coloris marmora consternunt Pauli V. cû insignibus. Tali sacello clathri præeunt, inferiori parte ex pulcherrimis, ac præcellentibus lapidibus, superioribus, ex ære constructi; atque octo columnis interstincti ex lapide portafancta; quos basæ, ac capitella deaurato ære formata determinant. Super hæc cymatium se effert ex pario marmore, cum zophoro, lydio lapide, composito, vbi sunt talia verba insculpta.

PAVLVS V. PONT. MAX. ANNO
M. DCXVI. PONTIF. SVI XII.

Zophorû corona insequitur ex albo marmore, cui septem candelabra nituntur Papali Cappellæ deferuentia. In cancellorum medio ostium ex cineritio marmore existit.

A dextro ingressus latere, musicae chorum cernimus cum cancellis, Parastadis, & Zophoro, varij coloris lapidibus mirifice ornatum. Post hæc Cardinalium sedilia occurrunt ambulacrû formantia. Vterius gradus apparent, qui ad Aram, & Pontificium thronum deducunt. Super Aram fenestra adest meridiè respiciens. Dexterò Aræ cornu Pontificis folium, atque thronum videmus. Sinistro verò Ianuam ad Sacrarium ducentem.

E DESACELLI SACRARIO

Caput XII.

QUARTA sacelli parte interna explicata, minus sacrarium prætereundum videtur, praesertim ob eximia in illo contenta, admirabile. Ab Aræ maximæ dextera ad ipsum proceditur, quod perpulchrum Altare in se retinet alabastritis column-

lumnis, & alijs egregijs lapidibus infigne; in cuius medio Christi effigies cernitur coloribus expressa dum sceminis, se extulit, & praesertim Matri Virgini. Id sacrarium vndique Armaria nucce circundant, sacra mobilia, & reliquias conferuantia. Fornicem opera tectoria deaurata exornant, nec non varia picturae in spatijs seruatae ad Virginem spectantes, velut adhuc indicabimus. Et quidem in fornice David apparet stellam contemplans, his verbis annotatis. ORIENTVR STELLA EX IACOB, ET CONSVRGET VIRGA DE ISRAEL.

Nabuchdonosor, cui haec verba subsunt, ABSCISSVS EST LAPIS DE MONTE SINE MANIBVS, ET PERCVSSIT STATVAM.

Nec procul Moyses, & Aaron cernuntur insignibus coloribus, atque arte depicti cum talibus verbis. ARCAM DEI LIGNIS SETIM COMPINGES, ET DEAVRABIS EAM AVRO MVNDISSIMO.

Noeus post terrae alluuiouem cum hac inscriptione. RECORDATVS EST DEVS NOE CVNCTORVMQVE ANIMANTIVM QVI ERANT CVM EO IN ARCA.

Sanctus Augustinus vnà cum propria familia, quem haec verba consequuntur. VIRGO ET SANCTVS AVGVSTINVS AGRVM B. NICOLAVM TOLENTIANATEM SANANT.

In figura ouatam speciem referente S. Robertus Cisterciensis simul cum socijs, & hanc inscriptionem habet. CISTERCIENSIS ORDO A S. ROBERTO AVXILIO VIRGINIS INCHOATVS MILRE PROPAGATVR.

In fornici angulo, in quadrato, tectorio auro exornato, sanctus Albertus Carmelita, & socij sunt depicti, cum his verbis: OPERA VIRGINIS S. ALBERTVS CARMELITANORVM ORDINEM INGRESSVS ILLUSTRAT.

In alia figura ouatam speciem representante S. Brunus inest cum socijs, & in scheda talia leguntur. CHARTVSIANI QVOTIDIE OFFICIVM RECITANTES IN SVO INSTITVTO CONFIRMANTVR.

A duobus lateribus nobilia quadrata apparent tectorio inaurato condita: & quidem in dextris collocato Emanuelis Portugalli Regis historia templi aedificantis, vbi scheda, haec verba comprehendit. REX LVSI-TANIAE EMANVEL ORIENTALES

A INDIAS MARLAE TEMPLO EXTRVCTO ACQVIRIT.

In sinistris vero Theutonice militie equites Urbem construentes, cum scheda sic impressa. MILITES THEVTONICI OPE VIRGINIS PRVSSIA, ET LIVONIA SVBACTIS MARLAE BVRGIE CONDVNT.

Cum antea de celeberrimo B. Virginis facello, à Paulo V. à Fundamentis extructo, & peculiariter cum omnibus ad illud spectantibus dixerimus, Adhuc pro historiae confirmatione, & claritate, ipsius Pontificis Bullae foundationis initium videamus, quae tali pacto legitur: Paulus Episc. servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, immense bonitatis creator omnium Deus, cuius admirabili providentia cuncta reguntur; cum ita dilexisset mundum, ut pro illius redemptione dare decreuisset filium unigenitum, ad tam magnum, & ineffabile implendum mysterium ex omni creatura Mariam Virginem purissimam, atque sanctissimam de Regia stirpe praeelegit: hanc Spiritus sancti virtute, ei sicut pluuia, quae de rore caeli in vellus descendit obumbrante, fecit unigeniti sui Genitricem, vnaque cum vberissima fecunditate florem virginitalis illibatum perpetuo conseruauit, cuius virtutem, & pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, natura obstupescit, infernus quoque contremiscit: ipsa enim tot figuris, tot Prophetarum visionibus, ac vaticinijs antea praemostrata, & à sanctis Patribus diu expectata, tandem veniens splendore virtutum, & gratiarum omnium ornata, salutaris a fecunditate sua liberauit nos a captiuitate, ac serpentis capite contrito, Sole amicta, Lunam habens sub pedibus, victrix, & triumphatrix, duodecim corona stellarum coronari, ac super Choros Angelorum exaltata, Regina Caeli, & terrae appellari promeruit. Igitur dum praecelsa meritum insignia, quibus ipsa Virgo Dei Genitrix gloriosa sedibus illata sydereis, quasi Stella matutina resulget, nos pie considerationis indagine perscrutamur, dum etiam intra pectoris arcana reuoluimus, quod ipsa vti mater misericordia pro Christiano populo sedulo exoratrix, et perugil ad Regem, quem genuit, intercedit, quodq; eandem sanctissimam Virginem in omnium rerum difficultatibus, ac operibus nostris semper inuenimus adiutricem, ac innumera, quae largitor Altissimus nobis contulit beneficia, pijs illius precibus credimus accepisse, dignum, quin potius debitum arbitramur, ut sicuti Redemptor noster, & Deus ipsam sanctissimam Virgine sublimauit in Caelis; ita eam nos quantum possumus honoremus in terris, atq; ut Religionem, quam semper erga ipsam Dei Genitricem animo inclusam tulimus, externi quoq; cultus insigni testimonio

Aeneas Silvius in hist. rer. vbiq; gest. de Europ. c. 18. & seq. Polid. Virg. de inuent. rer. lib. 7. c. 5.

Iouan. 3. Luc. 1. Ruper. Abb. lib. 1. c. 1. Can. tom. 2. Hieronim. Epist. tom. 9. de Nat. B. Mar. ad Cris. & Eliodor. Epist. Ambr. lib. 1. in Virg. cap. 7. Bernar. de Virg. laud. ser. 2. aduent. & serm. 7. de verb. Apocal. c. 12. & in Nat. B. Mar. Cant. 2. Et in serm. in quo explicat An. tiph. Salus Regi. na. Et in serm. 3. in ead. exp. 6.

Causa erectionis & constructionis Sacelli.

Ex ill. de hum. Christi. gener. Nicon. orat. de Christi. nativitat. Les magn. serm. de Epiph.

Nou. 14.

David. 2.

Exod. 25.

Genes. 8.

De S. Nicolao loc. referunt in riaribus gestis à Mombrijs. f. se descriptum. 2. c. 6.

Raron. annot. Marije. die 29. April. Sur. in vi. 10. S. Roberti.

Multa praedantur de S. Alber. & etiam hoc referuntur ab auct. hanc vita ipsius qui patitur Io. Mar. Pallian. apud Sur. tom. 4. die 7. Aug. vide Sur. in tom. 5. die 6. Octob.

Ofir. de reb. ad Em. gest. lib. 2. ad ann. 1499. In Mass. hist. in. diar. lib. 2. in. 10.

monio aperiremus, cum alias eiusdem sacratissimae Virginis nomine, & miraculorum splendore illustres Ecclesias semper in honore habuimus, tum in primis erga celeberrimam eius in Alma Vrbe Basilicam S. Mariae Maioris appellatam, & illius sacratissimam imaginem, quae inibi venerabiliter asseruatur, praecipua quadam, & pia deuotione affecti sumus; etenim Imaginem hanc Christifidelium Religione semper claruisse, pluraque; & insignia ex ea miracula prodijisse antiqua monumenta testantur; ipsius vero Basilicae fundamenta ab eadem Virgine praeclaro niuis miraculo designata fuisse, vetus traditio docet, plurimis item privilegijs, & gratiarum tam spiritualium, quam temporalium titulis, & praerogatiuis ipsa Basilica, ipsaque imago a B. Gregorio Magno, & alijs summis Pontificibus praedecessoribus nostris decorata reperitur, ac frequens ad eam non modo Romani populi, sed exterarum nationum deuotus concursus accedit. Itaque ubi primum ad Apostolatus apicem euecti fuimus singulari erga hanc gloriosissimam Virginem, & illius sacratissimam imaginem praedictam deuotione, & diuina quadam inspiratione permoti, in illius honore insignem Cappellam a fundamentis extruere, & c.

Constructio capelle à fundamentis.

DE ARGENTI, ATQVE AVRI.

Et orichalchi supellestilibus ad id Sacellum pertinentibus.

Cap. XIII.

MAGNA Crux argentea, cuius pondus ad centum, vigintiocto libras, & dimidium ascendit, & duobus millibus centum quinquaginta aureis aestimatur.

Sex candelabra cum argenteis aequalibus ponderant libras 156. duobus millibus, & tercentum scutis aestimantur.

Bina magna candelabra argentea, quibus magna cerea nituntur, & ponderant libras 114. mille, & 400. aureis aestimantur.

Sex varia sanctorum capita argentea, horum pondera, ad libras 114. perueniunt, aestimantur duobus millibus, & triginta aureis.

Duo fercula argentea, cum Parastadis, ponderant libras 23. & dimidium, quingentis nummis aestimantur.

Duo brachia argentea, cum Parastadis, ponderant libras 23. tercentum septuaginta nummis aestimantur.

A Lampas argentea, ponderat libras 31. nummis quingentis aestimatur.

Pix pro sacra Eucharistia seruanda, ponderat libram vnam, & dimidium, triginta nummis aestimatur.

Sanctae Agnetis ferculum, cum Parastadis ex inaurato argento, octo rubinis circumstantibus ad stellae figuram, ponderat libras septem, tercentum nummis aestimatur.

B Sex vascula argentea, cum Parastadis pro floribus asseruandis, ponderat libras 24. quatuorcentum triginta nummis aestimantur.

Calix aureus, cum patena, adamantibus, rubinis, zaphiris, & smaragdis illustratus, ponderat libras tres, vncias octo, nummis octingentis aestimatur.

Calix argenteus, cum patena, ponderat libras duas, vncias decem, sexaginta nummis aestimatur.

Calix argenteus, cum patena, ponderat libras duas, quadraginta nummis aestimatur.

C Calix argenteus, cum patena, ponderat libras duas, triginta nummis aestimatur.

Calix argenteus, cum patena, ponderat libram vnam, & vncias nouem, quadraginta nummis aestimatur.

Calix paruus argenteus, cum patena, ponderat libram vnam, & dimidium, viginti quinque nummis aestimatur.

Calix cum argentea pixide, decem nummis aestimatur.

D Pollubrum cum aequali ex argento, folijs exprimente, ponderat libras nouem, & dimidiam, centum triginta nummis aestimatur.

Pollubrum ouati speciem praeferens, cum aequali, Hispano more conditum, ponderat libras quinque, septuaginta quinque nummis aestimatur.

Duo parua pollubra argentea pro sacrificijs, ponderant libras tres, nummis quadraginta aestimantur.

E Binae argenteae ampullae pro sacrificijs, ponderant libram vnam cum dimidia, viginti tribus nummis aestimantur.

Pax argentea deaurata, ponderat libram vnam, viginti nummis aestimatur.

Duo parua candelabra argentea, ponderant libras tres, nummis quadraginta quinque aestimantur.

Parua crux argentea inaurata, tribus nummis aestimatur.

Bugia argentea, ponderat vncias octo, nummis sex aestimatur.

Antulia argenti cum spargulo, ponderat libras